

Operace Barbarossa 22. června 1941

22.6.2026 - Jindřich Marek, Tomáš Jakl | Vojenský historický ústav Praha

Hitlerova víra ve vlastní neomylnost a neporazitelnost německé branné moci dosahovala po porážce Francie v roce 1940 vrcholu. Tehdy německý vůdce vybral přídomek římského císaře Fridricha I. Barbarossy, jenž se utopil v průběhu třetí křížové výpravy 10. června 1190 v řece Salef v Malé Asii, za krycí název útoku proti svému dosavadnímu spojenci, Sovětskému svazu. Operace Barbarossa začala 22. června 1941 ve 03.15 a znamenala jeden z klíčových zlomů v průběhu druhé světové války.

Do útoku proti Sovětskému svazu vyrazilo 22. června 1941 pod vrchním velením generála Waltera von Brauchitsche přes tři miliony německých vojáků. Sovětský vůdce J. V. Stalin do poslední chvíle věřil, že jeho spojenec Hitler o válku neusiluje, pouze ji chtějí němečtí generálové, a proto úporně dělal vše, aby k ní nedostali záminku. Rudá armáda byla navíc oslabena popravami desítek tisíc důstojníků za probíhajících stalinských čistek. Mnohdy se jednalo o velitele s cennými zkušenostmi ze španělské občanské války.

Německé letectvo zničilo v prvních hodinách útoku většinu sovětského letectva na zemi a vybojovalo si tak vzdušnou převahu. Ztráty sovětského letectva byly v létě 1941 katastrofální. Do 22. července 1941 Sověti ztratili přes 5 000 strojů a do konce října další 3 000. Na zemi Němci zaútočili třemi skupinami armád. Skupina armád Sever polního maršála von Leeba spolu s tankovou skupinou 4 generála Hoepfnera postupovala přes Pobaltí na Leningrad. Skupina armád Střed polního maršála von Bocka s tankovými skupinami 2 a 3 generálů Hotha a Guderiana postupovala přes Bělorusko na Moskvu a skupina armád Jih polního maršála von Rundstedta s tankovou skupinou 1 generála von Kleista postupovala přes Ukrajinu na Záporoží. K útoku se připojily také Finská, Maďarská, Rumunská a Slovenská armáda, a expediční sbory Chorvatska, Itálie a Španělska. Během prvních tří měsíců útoku německé tankové skupiny rychle obkličovaly obrovská seskupení Rudé armády. Německá armáda zajala přes dva miliony sovětských vojáků a zničila nebo ukořistila přes 15.000 tanků.

Hitler se při stanovení cílů operace Barbarossa dopustil zásadní strategické chyby. Jednotlivé skupiny armád se od sebe po zahájení útoku začaly vzdalovat a tím ztrácely možnost navzájem se podporovat v podmínkách sílícího sovětského odporu. To nakonec vedlo k vyčerpání útočných sil armád Osy. V srpnu skupiny armád Střed a Jih ještě obkličily obrovské síly Rudé armády u Kyjeva, ovšem za cenu zpomalení postupu skupiny armád Střed na Moskvu. Dobyetí Leningradu bylo odloženo, aby se do útoku na Moskvu mohla zapojit tanková skupina 4, převelená od skupiny armád Sever ke skupině armád Střed.

Německý útok na Sovětský svaz přes své počáteční oslnivé úspěchy zahájil také proces budování široké protihitlerovské koalice. Ihned po zahájení operace Barbarossa nabídla napadenému Sovětskému svazu pomoc Velká Británie, doposud bojující proti Hitlerovi osamoceně. Anglo-sovětská dohoda o společném boji byla podepsána v Moskvě 12. července. Československá a polská exilová vláda podepsaly se Sovětským svazem úmluvy o společném boji proti Německu 18., respektive 30. července. Britské letectvo, nasazené od poloviny září na poloostrově Kola, zabezpečilo sovětské severní přístavy pro příjem námořních konvojů se spojeneckou pomocí arktickou námořní trasou a společná britsko-sovětská okupace Íránu na přelomu srpna a září otevřela zásobovací spojnice do Sovětského svazu od jihu. Krátce na to začala i pomoc Spojených států amerických, která vedla k otevření třetí zásobovací trasy přes Aljašku a Sibiř z východu. Tím byly položeny základy globální spolupráce, která nakonec vedla k Hitlerově porážce. K té však lidstvo ještě muselo projít dlouhou a obtížnou cestou, vykoupenou miliony životů.

Navštivte výstavu o operaci Barbarossa na Vítězném náměstí - do 1. 7. 2026

Operaci Barbarossa a jejímu kontextu v dějinách druhé světové války je věnována aktuálně probíhající výstava Vojenského historického ústavu Praha instalovaná na Vítězném náměstí v Praze – Dejvicích.

Vidět ji můžete do 1. července 2026.

Jindřich Marek - Tomáš Jakl

<https://www.vhu.cz/operace-barbarossa-22-cervna-1941>